

Лекція № 8. ГРУПА СВІТОВОГО БАНКУ

Мета: визначити сутність, функції та причини виникнення міжнародних організацій у групі Світового банку; проаналізувати особливості діяльності Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародної асоціації розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій, Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів.

План

1. Група Світового банку: формування, організаційно-функціональна структура.
2. Міжнародний банк реконструкції та розвитку.
3. Міжнародна асоціація розвитку.
4. Міжнародна фінансова корпорація.
5. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій.
6. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів.

Основні поняття терміни і поняття

Світовий банк, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій, Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів

Основні теоретичні положення

1 Група Світового банку: формування, організаційно-функціональна структура

Група Світового банку Вона складається з чотирьох основних інститутів – Міжнародного банку реконструкції й розвитку (МБРР), Міжнародної фінансової корпорації (МФК), Міжнародної асоціації розвитку (МАР), Багатосторонньої агенції з гарантій інвестицій (БАГІ); до цієї ж групи 54 належить також Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС), який має специфічні функції, але організаційно пов'язаний із Світовим банком. Формування Групи Світового банку було розпочато рішенням Бреттон-Вудської Конференції про заснування МБРР водночас з МВФ. Ці два інститути тісно зв'язані між собою за основними цілями, а також організаційно. Так, членом МБРР може стати тільки учасник МВФ. Структурою обидва вони входять до системи ООН. Спочатку діяльність МБРР була пов'язана з кредитуванням розвинутих країн, в першу чергу європейських, що постраждали підчас Другої світової війни. Після відбудови

їх економіки, а також внаслідок появи великої групи нових держав, що звільнилися від колоніальної залежності, цілі й функції МБРР змінюються. Постає необхідність створити інститут, структурно пов'язаний з банком, який би зосередився на допомозі країнам, що розвиваються. З цією метою в 1956 р. була утворена Міжнародна фінансова корпорація. Для сприяння економічним перебудовам в найменш розвинутих країнах в 1960 р. розпочала діяльність Міжнародна асоціація розвитку. Однією з цілей Світового банку є заохочення інвестування країн-членів в інші країни, особливо в такі, що розвиваються. Проте соціально-політична нестабільність в деяких регіонах робить інвестування там ризикованим. Щоб убезпечити своїх учасників від фінансових втрат, Світовий банк формує в 1988 р. організацію, яка б гарантувала відшкодування можливих втрат від некомерційних ризиків, – Багатосторонню агенцію з гарантування інвестицій. З проблемами інвестування пов'язано утворення в 1966 р. Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів. Таким чином, сформувалася група Світового банку із п'яти організацій. Незважаючи на певну різницю у функціях, всі організації Світового банку тісно зв'язані, перш за все, єдністю цілей: сприяння стабільному економічному зростанню країн-членів, допомога в реконструкції господарства країн, що розвиваються, заохочення розвитку приватного сектора, заохочення іноземного інвестування. Група єдина й організаційно: практично всі структури підпорядковані єдиному керівникові – Президенту Світового банку, мають спільну адміністративну систему. Водночас за функціями інститути Світового банку мають специфічні розбіжності.

2 Міжнародний банк реконструкції та розвитку

Міжнародний банк реконструкції й розвитку – МБРР – заснований в 1945 р. Місцеперебування – Вашингтон. В число учасників банку входить 182 країни, також і Україна (увійшла в 1992 р.) Основні цілі: сприяння країнам-членам в розвитку економіки шляхом надання їм довгострокових позик і кредитів; заохочення іноземного інвестування через надання гарантій або участь в позиках та інших інвестиціях приватних кредиторів; стимулювання тривалого збалансованого зростання міжнародної торгівлі, підтримка збалансованості платіжних балансів країн-членів.

Організаційна структура МБРР:

Рада керуючих;

Директорат;

Комітет з розвитку;

Президент.

Рада керуючих – вищий орган МБРР. Вона складається з призначених країнами-членами управлінців. Звичайно це міністри фінансів або президенти центральних банків країн. Строк повноважень керуючого – 5 років, але можливе повторне призначення. Рада збирається раз на рік для обговорення кардинальних питань політики банку. При голосуванні в Раді всі

голоси країни залежать від її частки в капіталі банку. Понад 40% голосів належать вкупі державам «Великої Сімки». Директорат складається з 24 директорів-виконавців, які обираються на два роки. З них 5 призначаються п'ятьма членами МБРР – США, Японією, Німеччиною, Великою Британією, Францією; решта обирається з урахуванням належності до певної групи країн. Директори здійснюють поточну діяльність банку. Комітет з розвитку – спільний орган Світового банку й МВФ. Він складається з 24 членів і являє собою політичний форум для завчасного обговорення найважливіших проблем в сфері економічного розвитку. Здійснює дослідження й складає аналіз середньострокових і довгострокових перспектив розвитку економіки країн, що розвиваються, розробляє відповідні рекомендації щодо розподілу ресурсів банку. Президент обирається строком на 5 років. Він не може бути ні керуючим, ні директором. Президент здійснює адміністративні функції й контролює поточні справи банку. Джерелами формування ресурсів є уставний капітал, що складається підпискою країн-членів; позикові кошти; платежі в рахунок погашення боргу. Уставний капітал банку формується нетрадиційно. Уряди країн-членів купують акції, але сплачують лише невелику частину їх вартості (6%). Решта капіталу є "недоторканою" і може бути затребувана банком лише в разі відсутності в нього ресурсів для термінового погашення своїх зобов'язань. Поки що таких випадків не траплялося. Цей гарантійний капітал не можна використовувати для надання кредитів. Підписка країн-членів на акції банку здійснюється у відповідності з їх економічною потужністю. Кожна країна має свою квоту в уставному капіталі. Квота України складає 0,8% капіталу банку, США – 17%, Японії – 6,24% . Росії, Канади, Саудівської Аравії, Індії та Італії – по 2,99%. МБРР є значним позичальником на світовому фінансовому ринку. Він випускає облігації під 7% щорічних, що дуже вигідно приватним інвесторам. їх інтерес підігривається ще й тим, що банк дає гарантії під ці облігації. Крім того, приватні банки й інші кредитні інститути вкладають також свої капітали в облігації МБРР. За рахунок емісії облігацій МБРР формує 94% своїх ресурсів. Кредитна політика МБРР. Основне призначення кредитів – стимулювання розвитку приватного сектору в країнах-членах. До прийняття рішення про надання кредиту в країну прямує місія МБРР, яка вивчає економічну ситуацію, оцінює доцільність здійснення проектів, під які плануються кредити. Місія складає свій висновок і рекомендації, які країна мусить прийняти, інакше може й не одержати кредиту. Кредити надаються тільки урядам, відповідно їх центральним банкам для фінансування великих проектів під гарантії урядів. Кредити надаються на строк 15-20 років. Ставка кредиту в середньому перевищує на 0,5% ставку по позиковим коштам банку. Оскільки МБРР залучає позики з розрахунку 7% щорічних, то кредитна ставка складає в середньому 7,5% . Для країн, що розвиваються, ставка дещо нижча. Найбіднішим країнам МБРР може надати безвідсотковий кредит. Однією з особливостей діяльності МБРР є відмова від реструктуризації заборгованості клієнтів: випадків неповернення кредитів ще не було. Хоч прибуток не є головною метою МБРР, він працює прибутково.

Дивідендів своїм членам банк не сплачує. МБРР спочатку кредитував конкретні об'єкти, переважно інфраструктури, ретельно їх відбираючи. Це обмежувало позичальникам можливість маневру, що викликало їх невдоволення. З 80-х років кредити стали менше прив'язуватись до конкретних об'єктів. Крім 55 підприємств приватного сектора банк став кредитувати й державні підприємства, але під гарантії уряду. Банк кредитує й галузі, куди приватний капітал йде неохоче через їх високу капіталоємність або низьку рентабельність (енергетика, транспорт, сільське господарство).

3 Міжнародна асоціація розвитку

Міжнародна асоціація розвитку – МАР – утворена в 1960 р. Місцезнаходження – Вашингтон. Нараховує 160 країн-учасниць, які поділяються на дві групи. До першої групи входить 22 високорозвинуті країни, а також Кувейт і Об'єднані Арабські Емірати. Другу групу складають країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою.

Основні цілі МАР:

сприяння економічному розвитку країн-членів;

підвищення продуктивності праці;

зростання рівня життя в державах-членах, в першу чергу, таких, що розвиваються.

Діяльність МАР спрямована, головним чином, на допомогу країнам, що розвиваються, через заохочення розвитку приватного сектора, мобілізації внутрішніх і зовнішніх джерел капіталу.

Організаційна структура:

Рада керуючих;

Виконавчий директорат;

Президент.

До Ради керуючих і Виконавчого директорату входять ті ж представники, що й до МБРР, тобто ті ж самі особи. Виконують вони аналогічні функції. Президент МАР займається організаційною діяльністю. Штат співробітників МАР поділяється на чотири сектори: операції, фінансування, політика, планування. Джерелами фінансування є: прибутки МБРР, внески країн-членів першої і частково другої груп; повернення кредитів, що були надані раніше. В основному ресурси МАР формуються за рахунок «донорів» – країн першої групи. Частка "Великої Сімки" складає 80% загальної суми внесків. Розподіл ресурсів. МАР надає безпроцентні позики найбіднішим країнам. Критерієм "бідності" є рівень ВВП на душу населення, що не перевищує 925 доларів. Позики МАР мають 10-річний пільговий період й погашаються протягом 35-40 років. Решті країн кредит надається за ставкою 5% щорічних. Кредити спрямовуються в основному в розвиток інфраструктури і в сільське господарство. Іноді МАР і МБРР спільно кредитують один і той же об'єкт, якщо на нього необхідні великі

кошти. Кредити МАР надаються тільки урядам під їх гарантії. МАР сформувала Фонд для скорочення боргів у 100 млн. доларів; його призначено для найбідніших країн. Кредити надаються в національній валюті держав.

4 Міжнародна фінансова корпорація

Міжнародна фінансова корпорація – МФК – заснована в 1956 р. Штаб-квартира – Вашингтон. нараховує 174 члени, серед них Україна (з 1993 р.). Головна мета МФК – сприяння економічному зростанню країн, що розвиваються, через заохочення приватного підприємництва у виробничому секторі.

Організаційна структура:

Рада керуючих;

Директорат;

Президент;

Банківська консультативна комісія;

Діловий консультативний комітет.

Рада керуючих – вищий орган МФК. Кожний керуючий МБРР автоматично стає й керуючим МФК, якщо його країна є членом МФК. Рада проводить щороку збори водночас зі зборами МБРР, на яких обговорюються найважливіші проблеми політики банку й МФК. Директорат здійснює поточну роботу. Він складається з 24 директорів, які водночас є директорами МБРР. Президент МФК за посадою є головою директорату МФК. Він називається також виконавчим президентом. Банківська консультативна комісія складається з восьми представників провідних міжнародних інститутів. Разом з керівництвом МФК вони обговорюють ділові й політичні проблеми й стратегію корпорації. Діловий консультативний комітет сполучає провідних промисловиків, банкірів, державних діячів, які обмінюються думками з керівництвом МФК з економічних та фінансових проблем. Джерелами фінансування є: внески країн-членів в уставний капітал; кредити від МБРР; відрахування від прибутків; кошти від повернення кредитів; залучені на зовнішніх ринках кошти. Кредитна діяльність МФК, як правило, кредитує тільки високорентабельні підприємства в нових індустріальних країнах. Менш розвиненим країнам важче одержати кредит через високу кредитну ставку, яка вище пересічних ставок на основних ринках позичкових капіталів. Привабливою ж стороною цих кредитів є те, що вони спрямовані на реалізацію таких проектів, які не одержали б коштів з інших джерел. Звичайно МФК фінансує не більше як 25% загальної вартості проекту, решта коштів відшукується за рахунок приватних компаній і комерційних банків. На відміну від МБРР для інвестування коштів МФК не вимагає урядових гарантій. Це відгороджує приватні компанії від державного контролю. Іншою відмінністю є те, що МФК не тільки надає кредити, але й здійснює інвестиції в акціонерний капітал підприємств, що створюються, з наступним перепродажем акцій приватним інвесторам. Попри своєї головної функції – заохочення приватних інвестицій – МФК надає країнам-членам також і

технічну допомогу. В 1986 р. вона заснувала Консультативну службу з іноземних інвестицій для надання допомоги урядам країн, що розвиваються, щодо ефективного використання інвестицій. Сфера консультування – капітали, технологія, менеджмент. Видається регулярний довідник «База даних» по нових ринках.

5 Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій

Багатостороння агенція з гарантії інвестицій – БАГІ – заснована в 1988 р. Місцезнаходження – Вашингтон. Нараховує 145 членів. Україна стала членом БАГІ з 1995 року.

Основні цілі:

сприяння збільшенню притоку інвестицій в країни, що розвиваються, через надання гарантій, включно страхування, по некомерційних ризиках;

здійснення досліджень, збір і поширення інформації для сприяння інвестуванню;

надання технічної допомоги країнам, проведення консультацій з інвестиційних питань.

Організаційна структура:

Рада керуючих;

Директорат;

Комітет з розвитку;

Президент.

Рада керуючих складається з тих самих осіб, що й Рада керуючих МБРР і виконує такі ж функції стосовно до цілей БАГІ. Директорат складається з 24 виконавчих директорів та їх заступників. Президент МБРР за посадою є головою Директорату БАГІ. Директорат займається поточними справами. Комітет з розвитку являє собою групу міністрів великих країн; вони здійснюють моніторинг з проблем розвитку в сфері економіки й фінансів. Президент БАГІ призначається Директором за пропозицією президента МБРР. Займається організаційною роботою. БАГІ була утворена з тим, щоб забезпечити потенційних інвесторів до країн, що розвиваються, від некомерційних ризиків і таким чином стимулювала туди потоки інвестицій. До некомерційних ризиків належать: війни, соціальні вибухи, експропріація вкладеного капіталу, неможливість переводу прибутку за кордон і таке інше. Гарантії надаються тільки інвесторам із країн-членів БАГІ. Строк гарантій – 15-20 років по прямих інвестиціях, по позиках – понад три роки. Основна вимога надання гарантій: інвестор повинен бути резидентом країни-члена БАГІ; інвестиція ж може призначатися для будь-якої країни, навіть такої, що не входить до БАГІ. Гарантії БАГІ, по суті, є страховкою, за одержання якої треба сплатити від 0,25% до 1,25% за кожні 100 доларів вартості гарантії.

БАГІ надає консультативні й рекламні послуги через спеціальний Департамент політичних і консультативних послуг.

6 Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів

Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів – МЦУІС – заснований в 1966 р., місцезнаходження – Вашингтон. Нараховує 139 членів. Головна мета – сприяти притоку іноземних капіталів шляхом створення умов для примирення й урегулювання спорів між урядами й іноземними інвесторами. МЦУІС не є кредитною організацією в прямому розумінні слова; через це його не завжди включають до Групи Світового банку, хоча за цілями й організаційно він з нею пов'язаний.

Організаційна структура:

Адміністративна рада;

Технічний секретаріат;

Президент.

Адміністративна рада складається з керуючих від кожної країни-члена й займається обговоренням найважливіших проблем Центру. Технічний секретаріат виконує поточну роботу. Його очолює Генеральний секретар, який є віце-президентом Світового банку. Президентом Центру є президент Світового Банку. МЦУІС виступає в ролі арбітра між інвестором й урядом країни в разі виникнення конфлікту. Процес урегулювання інвестиційних спорів має дві форми: примирення й арбітраж. Примирення досягається в тому випадку, якщо вдається переконати обидві сторони у можливості вирішити конфлікт узгоджено, через взаємні поступки. Якщо ж примирення неможливе, то МЦУІС виносить аргументоване рішення на користь однієї з сторін; така процедура має назву арбітражу.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте організаційно-функціональну структуру групи Світового банку.
2. Що Вам відомо про діяльність Світового банку в Україні?
3. Охарактеризуйте МАР й особливості її діяльності.
4. Охарактеризуйте цілі та діяльність МФК.
5. Які питання вирішує БАГІ?
6. Які питання вирішує МЦУІС?
7. Охарактеризуйте організаційну структуру МЦУІС.
8. Чим відрізняється МФК та МБРР щодо кредитування?
9. Перерахуйте основні цілі МАР.
10. Який орган є спільним для Світового банку й МВФ.

Література:

1. Міжнародні організації [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Ковалевський, Ю. Г. Козак, С. Г. Грищенко [та ін.]; ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. – К. : ЦУЛ, 2003. – 287 с.
2. Міжнародні організації [Текст] : навч. посіб. / [О. С. Кучик, І. Р. Суховолець, А. Б. Стельмах та ін.] ; за ред. О. С. Кучика ; М –во освіти і науки України, Львів. нац. ун–т ім. Івана Франка. Ф –т міжнар. відносин. – 2–ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2007. – 749 с.
3. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. авт.кол і наук. ред. Т. М. Циганкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 660 с.